

GÖZLERİMİ KAPARIM VAZİFEMİ YAPARIM

Haldun Taner (İstanbul, 16 Mart 1915 – 7 Mayıs 1986) Matbaa-i Âmire müdürü Hâmid Bey anne tarafından büyükbabası, Meclis-i Mebusan İstanbul milletvekili ve Darülfünun devletler hukuku profesörü Ahmet Selahattin Bey babasıdır. Çemberlitaş'ta dünyaya gelen Taner, beş yaşında babasını kaybetti. Galatasaray Lisesi'nde okudu (1935). Heidelberg Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi'ndeki öğrenimini (1935-38) ağır bir tüberküloza yakalanması nedeniyle yarıda bıraktı. Erenköy Sanatoryumu'nda tedavi gördüğü sırada (1938-42) Ankara Radyosu için skeçler yazmaya başladı. İÜ Alman Filolojisi'ni bitirdi (1950), Sanat Tarihi Bölümü'nde asistan oldu. 1954'te ilk evliliğini yaptı ve *Oyun* dergisini çıkardı. Viyana Üniversitesi'nde Prof. Kindermann'ın yanında felsefe ve tiyatro okudu. Max Reinhardt Tiyatro Akademisi'nde eğitim gördü (1955-56). İÜ, Gazetecilik Enstitüsü, İGSA ve LCC'de tiyatro ve dramaturji dersleri verdi. Devedikuşu Kabare Tiyatrosu, Bizim Tiyatro ve TEF Kabare'yi kurdu. Türkiye'deki epik tiyatronun ilk örneği sayılan *Keşanlı Ali Destanı* ile dünyaya açıldı. Bütün çalışmalarıyla bir Haldun Taner Tiyatrosu ekolü oluşturdu ve Türkiye'de tiyatronun bir 'bilim dalı' olmasında etkili oldu. "Tuş" adlı öyküsü (1955) ve *Keşanlı Ali Destanı* oyunu (1964) aynı adlarla filme alındı. "Devedikuşuna Mektuplar" başlıklı yazılarına *Tercüman*'da (1955-60) başladı, "Pazar Sohbetleri" başlığıyla *Milliyet*'te (Mart 1974 – Mayıs 1986) sürdürdü. 9 Ocak 1976'da ikinci evliliğini yaptı.

1953'te *New York Herald Tribune* ile *Yeni İstanbul* gazetelerinin düzenlediği uluslararası bir yarışmada "Şişhane'ye Yağmur Yağmıyordu" öyküsüyle birinci oldu. Sait Faik Hikâye Armağanı'nın ilkinin *On İkiye Bir Var* ile kazandı. *Sancho'nun Sabah Yürüyüşü* ile Uluslararası Bordighera Mizah Hikâyeleri Ödülü'nü, *Milliyet*'teki köşe yazılarıyla Gazeteciler Cemiyeti Fıkra Ödülü'nü (iki kez), *Yalıda Sabah* ile 1983 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü aldı. 1987'den beri Haldun Taner Öykü Ödülü verilmekte. İstanbul Şehir Tiyatrosu'nun Kadıköy sahnesine (1988) ve Caddebostan'da bir sokağa adı verildi. 100. doğum yıldönümü olan 2015'ten itibaren bütün yapıtları Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanmakta.

Yapıtları:

Öykü: *Yaşasın Demokrasi*, 1949; *Tuş*, 1951; *Şişhane'ye Yağmur Yağmıyordu*, 1953; *Ayışığında "Çalışkur"*, 1954; *On İkiye Bir Var*, 1954; *Konçınalar (Şişhane'ye Yağmur Yağmıyordu – On İkiye Bir Var'dan seçmeler)*, 1967; *Sancho'nun Sabah Yürüyüşü*, 1969; *Yalıda Sabah*, 1983.

Oyun: *Günün Adamı*, 1953; *Keşanlı Ali Destanı*, 1964; *Sersem Kocanın Kurnaz Karısı*, 1971; *Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım*, 1979; *Fazilet Eczanesi*, 1982; *Vatan Kurtaran Şaban*, 1989; *Günün Adamı – Dışardakiler*, 1990; *...Ve Değirmen Dönerdi – Lütfen Dokunmayın*, 1991; *Eşeğin Gölgesi*, 1995; *Ayışığında Şamata ("Ayışığında "Çalışkur" öyküsünden)*, 1996; *Haldun Taner'in Timsahı*, 2008 (hızl. D. Taner – S. Erez).

Düzyazı: *Devedikuşuna Mektuplar 1*, 1960 (sonradan *Önce İnsan* adıyla); *Devedikuşuna Mektuplar 2*, 1977 (sonradan *Yaz Boz Tahtası* adıyla); *Ölürse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil – Portreler*, 1978; *Hak Dostum Diye Başlayalım Söze*, 1978; *Düşsem Yollara Yollara*, 1979; *Çok Güzelsin Gitme Dur*, 1983; *Berlin Mektupları*, 1984; *Koyma Akıl, Oyma Akıl*, 1985.

*Haldun Taner'in
YKY'deki kitapları:*

*Koyma Akıl, Oyma Akıl (2015)
Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu (2015)
Keşanlı Ali Destanı (2015)
Sersem Kocanın Kurnaz Karısı (2015)
Yalıda Sabah (2015)
Çok Güzelsin Gitme Dur (2015)
Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım (2015)*

HALDUN TANER

Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım

Oyun

YAPI KREDİ YAYINLARI

İçindekiler

Yazarın Önsözü • 7

Birinci Fasıl

Girizgâh • 15

Okul-I • 19

Okul-II • 22

Saat-I • 26

Saat-II • 28

İlk Aşk • 30

Bisiklet • 32

Şark Mahfili • 35

Akın • 37

Vagonli • 42

Askerlik-I • 44

Askerlik-II • 46

Askerlik-III • 48

Büro-I • 49

Büro-II • 52

Evlenme • 53

İkinci Fasıl

Hiroşima Nagasaki • 64

Rotary Kulüp Toplantısı • 66

DörtlÜ Takrir • 68

Seçimler • 71

Yapı Kredi Yayınları - 4411

Edebiyat - 1247

Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım / Haldun Taner

Kitap editörü: **Murat Yalçın**

Düzeltili: **Filiz Özkan**

Kitap tasarımı: **Mehmet Ulusel**

Grafik uygulama: **Gülçin Erol Kemahlıoğlu**

Baskı: Promat Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.

Orhangazi Mahallesi, 1673. Sokak, No: 34 Esenyurt / İstanbul

Sertifika No: 12039

1. baskı: Bilgi Yayınevi, Ankara, 1979

YKY'de 1. baskı: İstanbul, Haziran 2015

ISBN 978-975-08-3286-4

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2014

Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.

İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul

Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23

<http://www.ykykultur.com.tr>

e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr

İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Gazete İdarehanesi-I • 72
Gazete İdarehanesi-II • 79
Soruşturma • 80
Hapishane • 83
Koalisyon Dönemi • 85
Büro-I • 90
Büro-II • 92
Park • 93
Nuh Kuyusu • 98
Psikanaliz • 99
Bağlak • 104

Arşiv

Basında • 111
Fotoğraflarda • 116

Yazarın Önsözü

Yanlış koşullanmalar oldum olası beni en çeken tema.

Lütfen Dokunmayın'da, Baltacı'nın tarihlere geçmiş, dolayısıyla belleklere yerleşmiş ihanet efsanesini kurcalamak, bu olaya başka olasılık seçenekleri getirmek istemiştım. Bizi en çok yanıltanlardan birinin tarih, daha doğrusu tarihçiler olduğunu düşünerek. *Keşanlı Ali Destanı*, görünüşte gecekondu ortamında bir kahramanlık efsanesinin balonunu deliyordu. Büyük kentlerdeki aynı efsaneleştirme oyunlarının bir parodisi olarak. *Zilli Zarife*, bir genelev içinde 'sözde ahlak' – 'gerçek ahlak' karşılaştırmasını yapıyordu. *Eşeğin Gölgesi*, eski bir masaldan kalkıp bugünkü savaş endüstrisinin bir karikatürünü çizmeye çalışıyordu. *Ayışığında "Çalışkur"*, yazarın koşullanmaları ile seyircinin bambaşka koşullanmaları arasındaki zıtlığı bir fars havası içinde yansıtıyordu.¹

Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım'ın ana teması da bir yanlış koşullandırma. Oyunun ekseni, küçük ezik bir adam. Kapsadığı süre, yakın tarihimizin yetmiş yılı. Dekor, Türkiye ve Yakındoğu haritası. 31 Mart'tan 12 Mart'a kadar oynanan siyasi oyunların zengin arka fonu önünde çeşitli dönemlerin, çeşitli koşullandırma evrelerinin kurbanı bir küçük, bir ezik adamın acı komedyasını izliyoruz, on beş tablo boyunca.

Bu oyunumu, onu en iyi anlayan, onunla şaşılacak kadar özdeşleşen ve bundan ötürü de ondan unutulmayacak bir sahne olayı yaratan büyük sanatçı, sevgili dostum Ulvi Uraz'ın anısına minnetle adıyorum.

İstanbul, 1979

1 Haldun Taner *Ayışığında "Çalışkur"* (1954) öyküsünü *Ayışığında Şamata* adıyla 1977'de sahneye uyarladı, oyun 1996'da basıldı. [ed.n.]

**Gözlerimi Kapatırım
Vazifemi Yaparım**

(Şarkılı İbret, 2 Bölüm, 33 Tablo)

Gala

1 Ekim 1964'te oyunun ilk temsil gecesi rol ve ödev dağıtımı²

Yazan:	Haldun Taner
Sahneye Koyan:	Ulvi Uraz
Dekor-Kostüm:	Ferruh Doğan
Asistanlar:	Mehmet Ulusoy, Metin Akpınar
Işık:	Kenan Tatlı
Yapım İşleri:	Ahmed Yeşilbaş
Teknik Yerleştirme:	Ali Dilber
Teknif Şef:	Osman Alburk

OYUNCULAR

ANLATAN	Necabettin Yal
SÜTÇÜ	Metin Akpınar
TABELALARI TAKAN	Demir Can
GAZETECİ	Ercan Yazgan
HOCA	Tuncer Necmioğlu
EFRUZ	Müfit Kiper - Gündüz Kalıç
CEMALİFER	Alev Koral
VİCDANİ	Ulvi Uraz
POLİS	Metin Akpınar
MÜDÜR	Tuncer Necmioğlu

² Oyun, Küçük Sahne Ulvi Uraz Tiyatrosu'nda 1964-65 sezonlarında sürekli olarak kapalı gişe 670 defa oynandı. 1968'de yine Ulvi Uraz Topluluğu'ndan Arena Sahnesi'nde 110 defa oynandı. 1974'te Ali Poyrazoğlu Topluluğu aynı oyunu 170 defa, 1978'de de 20 defa oynadı. 1979'da Devlet Tiyatrosu, Ergun Uçucu'nun rejisi ile Ankara, İstanbul, Trabzon, Antalya, İzmit ve Bursa'da 116 defa oynamıştır. Eserin 1979'daki basımı sırasında da Devlet Tiyatrosu temsillerini sürdürmekteydi.

REFET PAŞA	Hikmet Karagöz
REJİSÖR	Tuncer Necmioğlu
NECLA	Nur Insel
MERALİFER	Alev Koral
ÇİNLİ	Hikmet Karagöz
ALİ ÇETİNKAYA	Metin Akpınar
PERİZAT	Nur Insel
BAŞ GEDİKLİ	Metin Akpınar
1. ASKER	Demir Can
2. ASKER	Hikmet Karagöz
PAŞA	Ercan Yazgan
SEBATİ YILMAZ	Tuncer Necmioğlu
ŞEMSİ CİHAN	Celile Toyon
1. DAKTİLO	Nur Insel
LALİFER	Alev Koral
HADEME	Hikmet Karagöz
ÇARŞAFLI	Nur Insel
SÖZCÜ	Hikmet Karagöz
AMERİKALI PATRON	Metin Akpınar
YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ	Demir Can
1. GAZETECİ	Hikmet Karagöz
2. GAZETECİ	Ercan Yazgan
NİLÜFER	Alev Koral
MEMUR	Ercan Yazgan
MÜFETTİŞ KOMİSER	Metin Akpınar
ARAMA SUBAYI	(*) ³
HİKMET	(*)
1. MEMUR	(*)
2. MEMUR	(*)
BEKÇİ	(*)
SARHOŞ	(*)
PROFESÖR	(*)
PROFESÖR	Tuncer Necmioğlu
ASİSTAN	Hikmet Karadağ

Birinci Fasıll

3 1974'teki oynanışta, yazar, Vicdani'nin serüvenini 12 Mart olaylarına kadar getirmiş, oyuna ilk oynanışta olmayan yeni tablolar katmıştır. Karşılarında aktör adı bulunmayan bu roller o ek kişilerdir.

GİRİZGÂH

(Çıngırak sesinden sonra salon ışıkları kararır. Perde açılır.)

ANLATAN:

Merhaba millet
Merhaba dostlar
Merhaba
Hoş geldiniz
Sefa geldiniz
Bizleri memnun ettiniz
İmdi
Yüksek müsaadelerinizle
Sizlere bu akşam burda
Bir dersi ibret sunmak isteriz
Acayip bir kıssadır bu
Örnek talebe, uysal delikanlı
Gönüllü asker, dürüst vergi mükellefi
Model vatandaş
Vicdani Yurdakuler'in
Bir baştan sona,
Bütün bir hayat hikâyesi
Buyrun baylar bayanlar
Asker çocuk beş lira
Başıbozuk on lira

GAZETECİNİN SESİ: Tanin, Tasvir, Peyam, Sabah. Yazıyor beyler. İkdam da var. Otuz Bir Mart Vakası'nı yazıyor.

ANLATAN:

Vicdani Yurdakuler
Şu fani dünyaya
Ve dahi çok sevgili yurduna

Masum gözlerini
 İşte böyle bir günde
 (Göstermelik iner; cumbalı bir ev. Karşısında büyük bir köşk. Köşede çeşme.)
 Burada
 Şu cumbalı evde açtı
 (Çocuk viyaklaması.)
 Aynı ayın aynı günü
 Karşık köşkte
 Firuz'un oğlu Efruz doğdu
 (Çocuk gülmesi.)
 (Sokağın adı aydınlanır: Fehim Paşa Sokağı.)
 Sokağın adı o tarihte
 Fehim Paşa Sokağı
 Fehim Paşa belki bilirsiniz
 Abdülhamit'in
 Jurnalcısı, sırdaşı
 (Çizme sesi.)
 İki bebek kulağının
 Zarına vuran ilk sesler
 Şu çizme sesleri oldu
 (Gitgide yaklaşan asker adımları. Yanda borulu bir gramofon aydınlanır. Plaktan: "Hareket Ordusu" marşı. Mahmut Şevket Paşa ordusu neferlerinden biri gelip tabelayı söker, yenisini takar: 10 Temmuz Sokağı.)
 Değişti daha o hafta
 Sokağın adı
 10 Temmuz Sokağı
 10 Temmuz malumu âliniz
 Hürriyetin ilanı
 Vicdani'nin anası iğne iplik
 Doğumdan üç ay sonra
 Ecel geldi yetişti
 Efruz'un ki kadana
 Doğum ona yaradı
 İnadına gelişti
 Efruz daha o günden

Besli süte alıştı
 Vicdani'nin sütüne
 (Bir sütçü çeşmeden güğümlerine su katar.)
 Sırmakeş de karıştı
 (Acı bir vapur düdüğü.)
 Öttü acı acı bir ağustos sabahı
 Nara limanında
 Kıcından vurulmuş Göben
 Topladı Türk zabitanı
 Gros Admiral Von Şuson
 "Mayne herşaftın" dedi
 "Önde isabet yok ama
 Arkada var bir delik"
 "Aldırma Herr Admiral" dedik
 "Büyük sayılmaz hasar
 O kadcırcık delik
 Sende de var, bende de var"
 Alman eski dostumuz
 Moskof ise can düşman
 Göben'i besmeleyle sünnet edip
 Yavuz tesmiye eyledik heman
 (Göstermelik: Yavuz'un yağlıboya resmi, bacasında sünnet kurdelesini.)
 GAZETECİNİN SESİ: Tanin, Tasvir, Peyam, Sabah. Yazıyor beyler. İkdam da var. Harbi Umumi'ye girişimizi yazıyor.
 (O zamanın kıyafeti ile bir bekçi tabelayı değiştirir: Liman von Sanders Sokağı.)
 ANLATAN:
 Sokağın adı
 Liman Von Sanders oldu
 Liman Von Sanders malumu âliniz
 Damadı Şehriyari, başkumandan
 Enver'in dostu
 Vicdani'nin babası
 Fedai Bey
 (Göstermelik: Fedai'nin kabalaklı¹ portresi.)

1 kabalak: Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı ordusunda kullanılan, genellikle içi

Hamiyetli bir mülazimi sani
 Aldı kılıcını duvardan
 Galiçya mı dediler
 Fedai orda
 Çanakkale, Kanal
 Fedai orda
 Şark cephesi, demedi
 Garp cephesi, demedi
 Şimal, cenup, demedi
 Koştı
 Hep, en önde dövüştü
 Üç kurşun, iki misket yarası
 Bir Liyakat
 İki Hamiyet Madalyası
 Von der Goltz Paşa'dan
 Bir de Demir Salip Nişanı
 Adı Fedai değil mi ya
 Sarıkamış'tan dönmeyiverdi
 (Göstermelik: Firuz'un portresi; iki çeneli, dudağında puro.)
 Efruz'un babası Firuz
 Alman dostu, hayranı
 Alman malı der de, başka şey demez
 Alman motoru levazımı
 Alman erkânı harbiyesi
 Alman kudreti askeriyesi
 Alman sanayii, müstahzaratı
 Firuz aynı zamanda
 Krupp Konzern'in
 İstanbul mümessili
 Vicdani saçı bitmemiş yetim
 Babaanne elinde
 Harp yılları, yoksulluk
 Süpürge tohumu yer
 Mısır unu geveler
 Ya da bulgur

mantarlı, şapkaya benzer başlık.

Efruz'un babası Firuz
 Alman sefirikebiri
 Baron Vangenheim'in
 Ve de iâşeci
 İsmail Hakkı'nın
 Poker dostu
 Efruz'un anası Efsayış
 İttihatçıların mahbubu
 Evlerinde francala
 Nestlé, Tobler, Pöti-fur
 İşte bu tarihte
 İki komşu çocuğu
 Vicdani ile Efruz
 Başladılar mektebe

OKUL – I

(Bir mahalle mektebi dekoru, kapıda üç çocuk görünür: Vicdani, Efruz ve Cemalifer. Hoca horlamaktadır. Çocuklar gürültü yaparlar. Hoca uyanır, onları görür. Kaşlarını çatar.)

HOCA: Efruz gel öp elimi!

EFRUZ: Öpeyim efendim. (Koşup öper.)

HOCA: Berhudar ol. (Vicdani'ye) Sen de öp elimi. El öpmeyle ağız aşınmaz.

VİCDANİ: Öpeyim efendim. (Koşup öper.)

HOCA: Cemalifer, sana da hocalık edeceğim, öp elimi!

CEMALİFER: Öpeyim hoca efendi. (Koşup öper.)

HOCA: (Vicdani'ye) Sen şimdiye kadar hiç falaka yedin mi? Öp elimi.

VİCDANİ: Yemedim efendim; ama sizin mübarek elinizden yerim inşallah efendim. (Elini öper.)

HOCA: Kemiğiniz ebeveyninizin, etiniz benim, öp elimi.

EFRUZ: Öptüm efendim.

HOCA: Ben adamın gözünü oyarım, öp elimi.

CEMALİFER: Öpeyim efendim. (Öper.)

HOCA: El öpmeyi öğrendiniz. Şimdi kıraat dersine geçelim.

VİCDANİ: Geçelim efendim.

HOCA: Elif sin le esa is.

VİCDANİ: Elif sin le esa is.

EFRUZ: Herif ile seyis.

CEMALİFER: (Kıkır kıkır güler.)

HOCA: Herif ile seyis değil. (Tokat atar. Efruz eğilir, tokadı Vıcdani yer.) Elif sin le esa is. Buna vurdum, sen yedin. Ama zararı yok. Hocanın vurduğu yerde gül biter. Te sün te.

VİCDANİ: Te sün te.

HOCA: İşte.

EFRUZ: Ver. (Elini uzatır.)

HOCA: Değil efendim, iste.

EFRUZ: İstedim ya.

HOCA: (Bir tokat daha atar, aynı şekilde Vıcdani yer.) Şimdi birlikte okuyun.

ÜÇLÜ KORO: Ha heyli hampur heyli hap hup, ya yeyli yampur yeyli yap yup, ba beyli bala bula bambur beyli bap bup.

HOCA: (Taş tahtaya eski harflerle uysal kelimesini yazar.) Aferin, elif vav sin, elif lam. Ne eder?

EFRUZ: (Hesap eğitimi için kullanılan küreleri sıralar.) İki iki daha dört eder.

VİCDANİ: Uysal eder hoca efendi.

HOCA: Uysal olun çocuklar, uysal. Keskin sirke kabına zarar.

ÜÇLÜ KORO: Uysal olacağız hoca efendi, uysal. Keskin sirke kabına zarar.

EFRUZ: (Yine kürelerle oynar.) Dört dört daha sekiz eder.

HOCA: Büyüklere karşı gelen ne olur?

CEMALİFER: Taş olur hoca efendi, taş olur.

HOCA: Kes sesini yerine otur. Hadi şimdi dersimiz bitti. On dakika teneffüs. (Hemen fırlarlar.)

HOCA: Höst! (Çocuklar hemen hatırlayıp dururlar.)

ÜÇLÜ KORO: Padişahım çok yaşa. Padişahım çok yaşa. Padişahım çok yaşa. (Hoca her yaşadan sonra hapsirir.)

GAZETECİNİN SESİ: Tanin, Tasvir, Peyam, Sabah. Yazıyor beyler. İkdam da var. İttihatçıların Alman tahtelbahiri ile Avrupa'ya kaçışını yazıyor.

ÜÇLÜ KORO: Ha heyli hampur heyli hap hup, ya yeyli yampur yeyli yap yup, ba beyli bala bula bambur beyli bap bup.

Kurander Şarkısı

KORO:

Heyyyt

Bir zamanlar av yüzünden

Bir zamanlar kadın

Bir zamanlar din uğruna

Bir zamanlar fütuhattan

Çıkmış bütün savaşlar

Bugünkü savaşlar

Aktif pasif

Hesabından çıkar

Hamasi nutuklar

Trampetler borazanlar

Hep bu hesabı örter

Fransız, kapitülasyon peşinde

Alman'ın gözü

Bağdat yolunda

Moskof açık denizleri kollar

İngiliz, petrollerini

Ha ha ha ha hapsu

Ya nezle olur

Ya harbe girer

Kuranderde oturanlar

Kabak dönüp dolaşıp

Dört yol ağzında patlar

Kan ister harp tanrıları

Kıraat kitapları kahraman

Ahmedler, Mehmedler

Vıcdaniler, Fedailer

Hepsi bu yolda kurban